

Internationaal Juristencongres der Lage Landen

„Recht en Taal“

25 september
**Plenaire sessie: Betekenissen en
interpretatie**

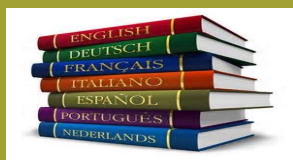

De taalparadox in het recht van de
Europese Unie: gaan
taalverscheidenheid en rechtszekerheid
samen?

Stefaan van der Jeught

Setting the scene

EU-wetgeving wordt gepubliceerd en heeft
gelijke rechtskracht in alle (24) officiële talen van
de EU

Wat is de rechtsbasis hiervoor?

- Er is geen expliciete rechtsbasis voor de gelijke rechtskracht van EU-verordeningen en richtlijnen (cf. Verordening 1/1958)
- Enkel de Verdragen zelf zijn uitdrukkelijk gelijkwaardig authentiek in alle Verdragstalen
- Een precedent en een unicum in het internationaal recht

De gelijke rechtskracht van EU-wetgeving volgt uit rechtspraak van het Hof van Justitie

- Vaste rechtspraak (zie bv zaak CILFIT, 283/81)
- Basis is het absolute beginsel van rechtszekerheid

Mijlpaalarrest: Skoma-Lux (2007)

- 1 Mei 2004: 10 nieuwe lidstaten. Volledige *acquis* was nog niet gepubliceerd in het Publicatieblad in de talen van de toetredende lidstaten
- Skoma-Lux, een Tsjechische wijn-importeur, werd een boete opgelegd door de Tsjechische douanedienswegen inbreuk op (EU)-douaneregels
- Verweer Skoma-Lux: EU-wetgeving die niet is gepubliceerd in het Tsjechisch in het Publicatieblad is niet tegenwerpbaar

Hof: verordeningen moeten worden gepubliceerd in alle EU-talen

- Verordeningen zijn niet tegenwerpbaar aan particulieren in EU-lidstaat wanneer niet gepubliceerd in de taal van die EU-lidstaat
- Zelfs wanneer particulieren de wetgeving kenden (op basis van officieuze versie of ervaring)
- Gebaseerd op beginsel van rechtszekerheid

Maar...wat met discrepanties tussen de 24 taalversies?

- Hof: alle taalversies hebben dezelfde waarde, moeten dus met elkaar worden vergeleken
- Ook kijken naar context en doel van de regeling
- De verschillende taalversies moeten eenvormig worden uitgelegd
- Dit geldt voor het Hof en ook voor alle nationale rechters

De taalparadox van meertalige EU-wetgeving

Rechtszekerheid door particulariseren alle EU-wetgeving in hun eigen taal ter beschikking te stellen

Rechtsonzekerheid: particulieren mogen niet hun volledige vertrouwen stellen in hun eigen taalversie, maar moeten ook andere taalversies raadplegen.

Goed voorbeeld: zaak Endendijk

- 2005: Nederlandse veehouder Dirk Endendijk wordt strafrechtelijk vervolgd omdat hij kalveren met touw heeft aangeboden in strijd met Nederlandse wetgeving (op grond van EU-richtlijn)
- Verweer Endendijk: Nederlandse versie richtlijn verbiedt enkel gebruik van een 'ketting', ik heb een touw gebruikt
- EU-Hof: regeling moet uniform worden uitgelegd en toegepast in het licht van tekst in alle officiële EU-talen
- Andere taalversies, zoals Duitse ('Anbindevorrichtung'), Engelse ('tether'), Franse ('attache') en Italiaanse ('attacco'), gebruiken een meer algemene term.
- Strafbbaar feit gepleegd door Endendijk

Duidelijke paradox en spanningsveld

Taalversie is niet officieel gepubliceerd

Taalversie is onduidelijk en dubbelzinnig

Skoma-Lux hoeft EU-wetgeving in Tsjechië niet na te leven. Irrelevant is eventuele kennis van de regels.

Endendijk had de Nederlandse versie EU-wetgeving naar de letter nageleefd, maar had andere taalversies moeten raadplegen waaruit zijn verplichtingen wel zouden zijn gebleken.

Bijzonder probleem met strafrecht en legaliteitsbeginsel

*Nulsum crimen
sine lege, nulla
poena sine lege.*

Bijzonder probleem met strafrecht en legaliteitsbeginsel

- Er is geen misdaad, (dus) geen straf als er geen voorafgaande (straf)wettelijke bepaling is
- Universeel beginsel: artikel 11(2) van de Universele verklaring van de Rechten van de Mens; artikel 7 EVRM en artikel 49 van het Handvest van de grondrechten van de EU
- De beginselen van rechtszekerheid en legaliteit houden de verplichting in om een strafbaar feit zo precies mogelijk te omschrijven en beperken de beoordelingsbevoegdheid van de rechter
- Particulieren moeten met zekerheid kunnen bepalen of hun gedrag al dan niet een strafbaar feit vormt (cf rechtspraak EHRM Straatsburg)

Vooraf de nationale rechters in een lastig parket

- Hoe moet je naar 24 taalversies kijken? Moderne hulpmiddelen?

- In de praktijk wordt vooral de (oorspronkelijke) Engelse versie gebruikt
- In de praktijk groot verschil tussen EU-lidstaten, blijkt uit prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie

Hoe kan de rechtszekerheid van EU-burgers worden versterkt?

→ Fout = niet-gepubliceerd

- Indien de eigen taalversie fouten bevat of dubbelzinnig is in het licht van andere taalversies, zou het uitgesloten moeten zijn dat een particulier (strafrechtelijk) aansprakelijk wordt gesteld of andere nadelen ondervindt
- Voordeel van de twijfel voor de particulier
- Op deze wijze zouden de zaken Endendijk en Skoma-Lux tot hetzelfde resultaat leiden

2 → Verbeter de foutieve taalversie

- Er moet een follow-up procedure worden ingesteld voor de EU-wetgeving waarin het Hof van Justitie een taaldiscrepancie aan het licht heeft gebracht
- De betrokken taalversie(s) moeten worden verbeterd door middel van een officieel corrigendum in het Publicatieblad van de EU

3 → Meer onderzoek naar de praktijk in de lidstaten

- De wijze waarop nationale rechters in de EU-lidstaten omgaan met tegenstrijdigheden tussen de verschillende taalversies van EU-wetgeving moet in kaart worden gebracht
- Meer pragmatisme, minder taaltaboes

4 →

Talenkennis

- Tot slot wordt talenkennis steeds belangrijker voor nationale rechters die EU-recht aanwenden
- Zeker in het licht van de Brexit, ook bijzondere aandacht uitgaan naar de *lingua franca*-versie van het EU-recht, namelijk Engels

Het laatste woord hierover is nog niet gezegd...

'it is all one, not to make a law at all, or to couch it in such terms that without a quick apprehension, and much study, a man cannot find out the true meaning of it; (...).'

(Thomas More, *Utopia*, 1516)

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

VLAAMSE
JURISTEN
VERENIGING

CPO
Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

**Onderdanen en andere
misverstanden:
over de interpretatie van
Europeesrechtelijke begrippen
in Aruba, Curaçao en St
Maarten**

**prof dr Flora Goudappel
Universiteit van Curaçao**

25 september 2017

Inleiding

- Een aanleiding
- Eurojargon
- De Europese Unie en de delen van het Koninkrijk der Nederlanden
- Uiteenlopen van betekenis en interpretatie

Is dit erg?

- Nee, natuurlijk niet
- Ja, dat is heel erg

Landen en gebieden overzee van de EU

FIGURE 1
World map of the European overseas countries and territories, 2011

OCY overseas countries and territories
British OCY include Anguilla, Bermuda, British Antarctic Territory, British Indian Ocean Territory, British Virgin Islands, Cayman Islands, Falkland Islands, Gibraltar, Montserrat, Pitcairn, South Georgia and South Sandwich Islands, Saint Helena, Turks and Caicos Islands.
Spanish OCY include Greenland.
Dutch OCY include Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius and Sint Maarten.
French OCY include French Polynesia, French Southern and Antarctic Territories, Mayotte, New Caledonia, Saint Pierre and Miquelon, Wallis and Futuna.

(bron: Europese Commissie)

Koninkrijksstructuur

(bron: wikipedia, sorry)

Concordantiebeginsel

Art. 39 lid 1 Statuut:

Het burgerlijk en handelsrecht, de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht, de strafvordering, het auteursrecht, de industriële eigendom, het notarisambt, zomede bepalingen omtrent maten en gewichten worden in Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze geregeld.

EU recht op de BES eilanden

Verplichting tot implementatie vanuit Nederlands oogpunt

Vrijwillige implementatie vanuit Europees oogpunt

Gevolgen van dit onderscheid

EU recht in Aruba, Curaçao en St Maarten

- 1. Vrijwillige aansluiting bij Europese terminologie**
Vb mededingingsrecht in Curaçao en Aruba
- 2. Automatische doorwerking Koninkrijksaangelegenheden**
Vb Rijkssanctiewet
- 3. Interpretatie van termen die wel Europeesrechtelijk gebonden zijn**
Vb jurisprudentie Gemeenschappelijk Hof inzake vrijheid van vestiging

f.goudappel@uoc.cw

DANK VOOR UW AANDACHT

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

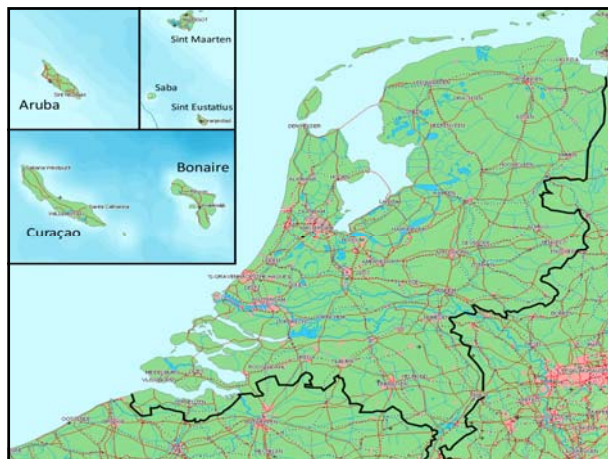
Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

Rechtstaal en interpretatie in een versplinterend Koninkrijk

25 september 2017
Prof. dr. F.B.M. Kunneman

VanEpe Kunneman
VanDoorne

Elschot: 'Het huwelijk'

*"Maar doodslaan deed hij niet,
want tussen droom en daad staan wetten in de weg
en praktische bezwaren,
en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren,
die des avonds komt, wanneer men slapen gaat."*

Het Koninkrijk der Nederlanden

- Nederland (inclusief de bijzondere gemeenten Bonaire, St. Eustatius en Saba)
- Aruba
- Curaçao
- St. Maarten

Het pokopoko beginsel

Een versplinterend Koninkrijk door:

- Verdwijnen Nederlandse taal in Nederlandse Cariben
- Ontmanteling Nederlandse Antillen in 2010: schaalverkleining
- Brain drain naar Europa en VS
- Nederlandse taal op de scholen en universiteiten onder grote druk
- Influx Zuid Amerikaanse en Caribische cultuurelementen
- Overwegende negatieve beeldvorming over de Nederlandse Cariben in de Nederlandse media
- Weinig wederzijdse politieke (positieve) aandacht
- Toenemende discordantie van wetgeving

Kompa Nanzi verzin een list!

Mogelijke acties om verdere discorantie tegen te gaan:

- Instelling Koninkrijks-concordantieraad
- Aanpassing van artikel 39 van het Statuut
- Extra (Nederlandse) fondsen voor Nederlandse taalvorming aan de Caribische universiteiten
- Concordantie is vast aandachtspunt voor Raad van State en Raden van Advies bij advisering over wetgeving
- Financiële en personele ondersteuning afdelingen wetgeving in de Caribische delen van het Koninkrijk

Internationaal Juristencongres der Lage Landen „Recht en Taal“

Parallel sessie 1: Talen in verdrinking

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

De bescherming van traditionele culturele uitingen: waarom taal van (levens) belang is

• Internationaal Juristencongres – Kelly Breemen • PhD candidate Institute for
Recht & Taal – 25/09/17 Information Law

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

Inhoudsopgave

- **A. Introductie PhD onderzoek**
- **B. Inheemse volken, taal, TCU's: twee dimensies**
  - 1) De plek van inheemse volken, vaak minderheden, en hun culturen, tradities en 'ways of life' in 'mainstream' samenlevingen in het algemeen (historisch en hedendaags).
  - 2) De plek van traditionele culturele uitingen onder bestaande beschermingsregimes, heersende opvattingen van juridische begrippen en kaders als een specifiek voorbeeld.
- **C. Inheemse volken en hun rechten in 'mainstream' samenlevingen**
- **D. Traditionele culturele uitingen en bestaande beschermingsregimes**
- **E. Taal moeilijkheden**

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 44

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

A. Introductie PhD onderzoek

- **TCU's** – Volgens Artikel 2 WIPO Draft Articles 2017:

Traditional cultural expression means any form of [artistic and literary], [other creative, and spiritual,] [creative and literary or artistic] expression, tangible or intangible, or a combination thereof, such as actions, materials, music and sound, verbal and written [and their adaptations], regardless of the form in which it is embodied, expressed or illustrated [which may subsist in written/codified, oral or other forms], that are [created][generated], expressed and maintained, in a collective context, by indigenous [peoples] and local communities; that are the unique product of and/or directly linked with and the cultural [and/or] social identity and cultural heritage of indigenous [peoples] and local communities; and that are transmitted from generation to generation, whether consecutively or not. Traditional cultural expressions may be dynamic and evolving.

Alternative

Traditional cultural expressions comprise the various dynamic forms which are created, expressed, or manifested in traditional cultures and are integral to the collective cultural and social identities of the indigenous local communities and other beneficiaries.

- **Juridische diversiteit, challenges, verschuivingen** – TCU's, beschermingsinteresses, juridische argumenten & doelstellingen = multi-dimensioneel
- **Driedelig juridisch kader** – Auteursrecht, cultureel erfgoed (niet-IE!), mensenrechten (niet-IE!)

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 45

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

B. Inheemse volken, taal, TCU's – twee dimensies:

1. De plek van inheemse volken, vaak minderheden, en hun culturen, tradities en 'ways of life' binnen 'mainstream' samenlevingen in het algemeen (historisch en hedendaags).
2. De plek van traditionele culturele uitingen onder bestaande beschermingsregimes, heersende opvattingen van juridische begrippen en kaders als een specifiek voorbeeld.

Hoofdstelling: (rechts)taal is van (levens)belang voor inheemse volken en hun culturen, tradities en 'ways of life'. En dit betekent ook voor de bescherming van traditionele culturele uitingen.

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 46

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

C. Inheemse volken, rechten en 'mainstream' samenlevingen

- **Historisch:** begrippen als 'staat', soevereiniteit en landeigendom ≠ inheemse volken.
  - Gevolg: 'gerechtvaardigde' toe-eigening van land, assimilatiepraktijken, buiten toekenning rechten etc.
- **Hedendaags:** taalgebruik bij maken claims, erkenning als 'inheemse volken'.
  - Gevolg: o.a. buiten toekenning rechten.
- **Conclusie:** taal is (rechts)macht.

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 47

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

D. Traditionele culturele uitingen en bestaande beschermingsregimes: taal en concepten

- **Auteursrecht:** auteur, originaliteit, beschermingsduur & publiek domein
- **Cultureel erfgoed:** 'cultureel erfgoed', preserveren
- **Mensenrechten:** individueel vs. collectief, inheemse volken: zelfbeschikkingsrecht (art. 1 IVBPR & IVESCR), 'wetenschappelijk werk, literair of artistiek werk' (art. 15 IVESCR).
- **Gevolg:** wel of geen bescherming / toepassing rechten

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 48

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

E. Taal moeilijkheden

- Vertaling van beschermingsbehoeften
- Toepassen bestaande juridische categorieën en begrippen
- Taal werkt uitsluiting en marginalisering in de hand

Maar: toename van inheemse volken die zich laten horen; actieve actoren in plaats van passieve onderwerpen van recht

Internationaal Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 49

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM IVIR

© Lauryn Gutierrez-Rewire, Native Nations March on Washington 10 March 2017, Washington DC.

©Stephanie Woodard, Peoples' Climate March April 29 2017, Washington DC.

© Robyn Beck/AFP/Getty, Standing Rock Sioux Reservation, North Dakota 2016.

International Juristencongres – Recht & Taal – 25/09/17 Institute for Information Law - IVIR | 50

Dank voor uw aandacht!

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

**Parallel sessie 2: Meertalige burgers
versus eentalige overheid**

“

Regswapenrusting: Beskerm die 'beste belang van die kind' teen die taalversperring in die Suid-Afrikaanse familiereg ”

Felicia Snyman
Recht en taal – Internationaal Nederlandstalig Juristencongres
25 – 26 September 2017 akademia

OORSIG

- Inleidende opmerkings
- Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996
- Taalversperring in die regstelsel
- Familiereg en die beste belang van die kind
- Praktiese voorstelle
- Gevolgtrekking

INLEIDING

- Grondwet van die RSA, 1996
  - Hoogste gesag
- Erkenning en gebruik van tale
  - Neiging by regsprekende gesag om amptelike tale te verontagsaam
- Familiereg
  - Beste belang van die kind-standaard deurslaggewend
  - Taalversperring bring risiko teweeg

DIE GRONDWETLIKE WAPENRUSTING

- Hoogste gesag – soewerein Grondwet
- Doel en oogmerk in hoofstuk 1
- Reguleer nasionale en provinsiale regerings
- Ken menseregte aan Suid-Afrikaners toe
- Natuurlike en regspersone, insluitend kinders

DIE GRONDWETLIKE WAPENRUSTING

- Artikel 6
  - Elf amptelike tale in die RSA
  - 2 tale gebruik vir regeringsdoeleindes
- Artikel 34
  - Geskil voor 'n bevoegde hof te bring
- Artikel 28
  - Regte van kinders
  - Beste belang van die kind

TAALVERSPEERING IN DIE REGSTELSE

- Neiging na eksklusiewe gebruik van Engels in howe, jeens nadeel van ander landstale
- Die howe se gesindheid is in teenstryd met die grondwetlike bepaling dat alle landstale gelykheid van aansien moet geniet en billik behandel word
- Verengels van howe dui nie op beskerming of ontwikkelings nie en inheemse tale trek aan die kortste ent
- Hoë ongeletterheidsyfer

TAALVERSPEERING (vervolg)

- Reg op gelykheid (artikel 9), insluitende taal
- Litigante, getuies en individue wat 'n moedertaal anders as Engels het en blootgestel word aan die regsisteem word benadeel weens
- Engels as amptelike hoftaal kan diskriminasie teweegbring
- Die reg van 'n individu om hulle moedertaal of keuse-taal te gebruik word niksseggend indien howe nie die taal wil erken nie

FAMILIEREG EN BESTE BELANG VAN DIE KIND

- Familiereg is die regulering van verhouding tussen gades en verhouding tussen ouers en kinders
- Kinders betrokke by aangeleenthede – geniet beskerming deur verskeie instrumente
  - Internasionale reg
  - Grondwet van die RSA, 1996
  - Die *Children's Act* ("Kinderwet") 38 van 2005

BESTE BELANG VAN DIE KIND (vervolg)

- INTERNASIONALE REG:
  - VN se Konvensie oor die Regte van die kind
  - Artikel 3: Beste belang van die kind
  - Artikel 12: Kind se deelname
  - Artikel 30: Inagneming van kind se taal
- *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*
  - Artikel 4: Beste belang van die kind
  - Artikel 7: Vryheid van spraak en deelname

BESTE BELANG VAN DIE KIND (vervolg)

- SUID-AFRIKAANSE REG:
  - Artikel 28 van die Grondwet van die RSA
  - Uitgebrei deur die Kinderwet – 7 faktore,
    - Bv. Aard van die persoonlike verhouding tussen ouer en kind
  - Kinders moet mate van beheer en seggenskap in areas wat hulle lewens en toekoms beïnvloed hê
  - Regte moet aan kinders verduidelik word in aangeleenthede waarby kind betrokke is

BESTE BELANG VAN DIE KIND (vervolg)

- SUID-AFRIKAANSE REG (vervolg):
  - Regsverteenwoordigers en gesinsadvokate kommunikeer ook met kinders
  - Belangrik om kinders te beskerm en hulle beste belange deurslaggewend te maak
  - Moontlike opsies:
    - Kommunikeer in moedertaal
    - Staatsbetaalde tolk- of vertaaldienste

PRAKTIESE VOORSTEL

- Ideale wêreld: dat die regerings twee amptelike tale erken en gebruik
- Artikel 29(2) van die Grondwet: elkeen het die reg het om in openbare onderwysinstellings onderwys te ontvang in die amptelike taal van keuse waar redelikerwys doenlik
- Moedertaalgebaseerde tweetalige onderwysstelsel is 'n oplossing
- Gebruik van versameling taalmateriaal
- Bogenoemde bevorder die beste belang van die kind-standaard

PRAKTIESE VOORSTEL

- Carney en Bergh se insiggewende opmerking lui
  - "...interdisiplinêre samewerking tussen die taalwetenskap en die regs wetenskap en -praktyk sterker uitgebou word...Taal en die reg het 'n ou, interafhanklike verhouding; dit sal jammer wees indien hierdie twee dissiplines mekaar se terreine nie met groter vrug verken en tot hul eie voordeel benut nie".

GEVOLGTREKKING

- Grondwet van die RSA, 1996 is 'n kragtige instrument wat die regte en taal van Suid-Afrikaners beskerm
- Moedertaalonderrig is van kardinale belang
- Opleiding, taalontwikkeling, toepaslike onderrig en gebruik van die tale is die boublokke van die beskerming van amptelike tale
- Beste belang van die kind-standaard sal effektief bly

VERWYSINGS

- Carnelley M "The Right to Legal Representation at State Expense for Children in Care and Contact Disputes - A Discussion of the South African Legal Position with Lessons from Australia" *Obiter*, 2010, Vol. 31 Nr. 3
- Carney TR en Bergh L "'n Taalkundige perspektief op woordeboekgebruik in die hof: die woordeboek as toevlugsoord" *LitNet Akademies*, Augustus 2014, Jaargang 11, Nr. 2
- *Children's Act* 38 van 2005
- Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996.

VERWYSINGS

- Harms LTC "Law and Language in a Multilingual Society" *PER / PELJ* 2012(15)2
- Hlophe JM. "Receiving justice in your own language: the need for effective court interpreting in our multilingual society." *Advocate*. April 2004. Vol 17. No.1
- Le Cordeur M "Moedertaalgebaseerde tweetalige onderwys: 'n moontlike oplossing vir Suid-Afrika se geletterdheids- en syfervaardigheidsprobleme" *LitNet Akademies* Desember 2011 Jaargang 8(3)
- Louw AS en Van Schalkwyk LN *Inleiding tot Familiereg* (2017)
- Mezmur en Sloth-Nielsen "Listen to us": arguing the case for child participation in NEPAD" *African Journal of International and Comparative Law* 2009

VERWYSINGS

- Ramphele M "Here, mother tongue clashes with her mother's tongue." *Sunday Times*, 8 Maart 2009
- Rautenbach C "Deep legal pluralism in South Africa: judicial accommodation of non-state law" *Journal Of Legal Pluralism* 2010 No. 60
- Sloth-Nielsen J "Seen and Heard? New Frontiers in Child Participation in Family Law Proceedings in South Africa" *Speculum Juris* 2009 (2)
- *United Nations Convention on the Rights of the Child*
- Visser PJ en Potgieter JM *Introduction to Family law* (1998)

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

**Parallel sessie 2: Meertalige burgers
versus eentalige overheid**

Taaldiversiteit in administratieve
contacten in het Nederlandse taalgebied

Jonathan Bernaerts (Universiteit Antwerpen)

Inleiding

- Administratieve contacten
- Empirisch onderzoek
  - Kwalitatief onderzoek
  - 11 plaatsen (steden en gemeenten) in het Nederlandse taalgebied in België
- Voorlopige bevindingen

Inhoud

1. Regelgevend kader
2. Praktijk
3. Conclusie

1. Regelgevend kader

73

1. Regelgevend kader

- A. Federale en regionale niveau
- B. Lokale niveau
- C. Conclusie

74

1. A. Federale en regionale niveau

- Belgische Grondwet
- Art. 4: „België omvat vier taalgebieden : het Nederlandse taalgebied, het Franse taalgebied, het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied. [...]”
- Art. 30: “Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij; het kan niet worden geregeld dan **door de wet** en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken.”
- Art. 129, §1. “De Parlementen van **de Vlaamse** en de Franse Gemeenschap regelen, bij uitsluiting van de federale wetgever, elk voor zich, bij decreet, het gebruik van de talen voor :
1° de **bestuurszaken**;
[...]”

75

1. A. Federale en regionale niveau

- Gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (1966), Bestuurstaalwet
- Vlaams decreet, [...] wat betreft het gebruik van de talen in de betrekkingen tussen de bestuursdiensten van het Nederlandse taalgebied en de particulieren (1981)

76

1. A. Federale en regionale niveau

- Vaste Commissie voor Taaltoezicht
- 4 voorwaarden voor gebruik van vreemde talen
  - Uitzonderlijk gebruik
  - Naast de voorgeschreven tekst
  - Specifiek doelpubliek
  - Bijzonder doel
- Berichten, mededelingen en formulieren voor het publiek
- Betrekkingen met particulieren?
- Gewoon administratief toezicht

77

1. B. Lokale niveau

- "Lokaal taalbeleid"
  - Lokaal
  - Inhoudelijk: in de enge zin
  - Breder dan enkel taalrechten
  - Vormelijk: in de ruime zin
- Bevoegdheid?

78

1. C. Conclusie

- Uitzonderingen
  - In de adviespraktijk
  - In het gewoon administratief toezicht
- Normatieve fragmentatie

79

2. Bevindingen

80

2. Bevindingen

- A. Lokale niveau
- B. Praktijk

81

2. A. Lokale niveau

- Drie types van lokaal taalbeleid
  - Strikt
  - Middenweg
  - Flexibel
- Analyse

82

2. B. Praktijk

- Praktijkvoorbeelden uit
  - Strikt beleid
  - Middenweg beleid
- Implementering van de criteria
  - Schriftelijk
  - Mondeling
    - Ruimtelijk element
    - Verblijfsduur
    - "Eerste contact"
    - Eigen criteria

83

3. Conclusie

- Gelijkheidsbeginsel
- Rechtzekerheidsbeginsel
- Relatie regelgevend kader en praktijk

84

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen

„Recht en Taal“

Plenaire sessie: Taalgebruik

**Taalgebruik in de (Nederlandse) rechtspraak:
Mag het wat toegankelijker?**

Mr.dr. Marijke Malsch

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en
Rechtshandhaving (NSCR), Amsterdam
Raadsheer-plv. Hof Den Bosch
Rechter-plv. Rechtbank Noord-Holland

Ch.J. Enschedé, *Onze Taal*, 1982

“Waar is dat vaktaaltje eigenlijk goed voor?”

“... gevoel voor incrowd-veiligheid, waaraan
iedereen wel eens behoefte heeft.”

Juridische vaktaal
(Nolta, 1997)

Ernstige bezwaren, opzet, oogmerk, heterdaad

Derzelve, zulks, alsdan, mitsdien, voorshands,
litigieus

Dominus litis, voeging ad informandum, ne bis
in idem, unus, unus testis nullus testis

Tenlasteleggingen

(Jeanne Gaakeer, 2000; Van der Schaaf & Malsch, 2015; Malsch e.a., 2016)

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Ensink & Nolta, *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 1998

Chabot-arrest herschreven:

Archaïsmen vervangen:
nimmer → nooit; evenwel → echter;
onderscheidenlijk → of; derhalve → dus, somatisch
→ lichamenlijk

Vertalingen juridische termen, weglatingen,
toevoegingen

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Ensink & Nolta (vervolg)

Kritiek juristen: herschrijving niet adequaat, kan
niet “vervangend werken”

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Malsch e.a. (2004); De Poot e.a. (2007):

3 strafvonnissen herschreven:

- Lange zinnen ingekort
- Archaïsch taalgebruik → hedendaags
taalgebruik
- Belangrijke zinsdelen vooraan in de zin
- Tangconstructies eruit
- Van passief naar actief

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

(vervolg)

- Juridische termen *niet* vervangen
- Niets toegevoegd

Juristen:

- “Adequaat”
- “Veel begrijpelijker”

 nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

(vervolg)

- Leken vonden herschreven uitspraken *begrijpelijker*
- Leken konden ze *beter reproduceren*
- Maar: niet méér begrip van rechterlijk beslissingsschema
- Voor juristen maakte herschrijving niet veel uit

 nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

“Waarom makkelijk doen als het moeilijk kan, daar lijkt dit op. Zinnen worden raar geformuleerd.”

“Veel zinnen die je een paar keer moet lezen en dan nog staat er iets waarvan ik denk, wat bedoelen ze hier eigenlijk?”

“What’s up with het taalgebruik? Leven we nog in 1800?”

Conclusie

- Herschrijving in eenvoudiger taal *kán*

(Gebeurt tot op heden zeer beperkt)

 nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

PROMIS

(verbeteren van motiveringen rechterlijke uitspraken)

- **Helderder motiveringen**
- Evaluaties – alléén juridische professionals (?)

Van den Hoven & Plug (2008): “tekststructuur problematischer, kwantitatieve effect vrij marginaal”

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Andere onderzoeken *motiveringen*

- *Malsch e.a. (2006)*: motiveringen maken rechterlijke beslissingen **begrijpelijker**
- **Sanctiemotiveringen** maken beslissing **niet** altijd overtuigender
- *De Groot-Van Leeuwen e.a. (2015)*; *Van der Schaaf & Malsch, 2015*: Uitgebreidere motiveringen → meer begrip en grotere acceptatie bewezenverklaring
- Leiden **niet** tot meer acceptatie van **strafmaat**

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Waarom belangrijk dat leek proces en uitspraak begrijpt?

nsCr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

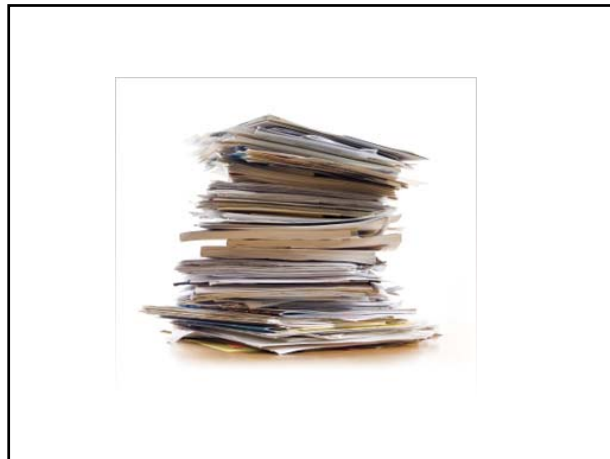

Is Nederlandse proces begrijpelijk, toegankelijk?

Malsch & Nijboer (2005): kan beter ...

Hoe komt dat?

nscg
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Leidt een begrijpelijker proces tot meer vertrouwen, acceptatie en naleving?

Geen eenduidig antwoord op, maar:

Ongeïnformeerde leken willen altijd zwaardere straffen dan rechters (dus: **kloof**), maar: geïnformeerde leken minder ‘punitief’

Van der Maden e.a., 2017:

’Informatie-effect’ het grootste bij lager-opgeleiden – willen minder zware straf, gaan meer op rechter lijken

nscr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Conclusies

- Begrijpelijker taal kán – weinig belemmeringen
- Rechters willen wel maar doen het niet

nscr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Dank voor uw aandacht!

mmalsch@nscr.nl

nscr
Netherlands Institute for the Study
of Crime and Law Enforcement

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

Begrijpelijke taal in het recht

Internationaal Juristencongres der Lage Landen
‘Recht en Taal’ | 25 september 2017

Wessel Visser

Waarom begrijpelijke taal?

- Doelgroep
- Doel

Waarom begrijpelijke taal?

Waarom begrijpelijke taal in het recht?

- **Doelgroep**
Rechtssubject | natuurlijke personen, rechtspersonen
- **Doel**
Rechtsgevolg

BUREAU [TAAV]

Waarom begrijpelijke taal in het recht?

Een **rechtshandeling** vereist een op een **rechtsgevolg** gerichte wil die zich door een **verklaring** heeft geopenbaard.

Nederlands Burgerlijk Wetboek, Boek 3, Artikel 33

BUREAU [TAAV]

Waarom begrijpelijke taal in het recht?

BUREAU [TAAV]

Begrijpelijke taal in het recht

INGEBREKESTELLING

Betreft: Ingebrekestelling met betrekking tot de non-betaling van de huurpenningen voor de maand juni 2017

Geachte heer Bloemen,

Ondanks herhaald verzoek hebben wij moeten constateren dat u thans nog immer niet bent overgegaan tot betaling van de huurpenningen voor de maand juni 2017. Zoals reeds aangekondigd zien wij ons dan ook genoodzaakt nadere stappen te ondernemen. Met het oog daarop melden wij u het navolgende.

Hierbij stellen wij u in gebreke en verzoeken en, voor zo nodig, sommeren wij u om binnen vijf [5] dagen na heden over te gaan tot integrale betaling van de huurpenningen voor de maand juni 2017 met een totaalbedrag van € 800,-. Op grond van de huurovereenkomst bent u, doordat u, de betreffende huurpenningen niet voor de eerste van de maand hebt voldaan, in verzuim komen te verkeren, hetgeen voor ons het nemen van nadere juridische maatregelen mogelijk maakt. Ik zal de incasso van deze vordering alsdan uit handen geven aan Martens advocaten. Hoewel ik erop vertrouw dat ik deze maatregelen niet hoeft te nemen, zeg ik u reeds nu vooralsdan op grond van de huurovereenkomst, de rente, contractuele boete en de gemaakte buitengerechtelijke incassokosten aan, en melden wij u dat wij alle kosten die gepaard zullen gaan met de incasso van deze vordering op grond van de huurovereenkomst op u zullen verhalen. U moet dan naast de verschuldigde huurpenningen denken aan buitengerechtelijke incassokosten, advocaatkosten en deurwaarderskosten etc.

Inmiddels verblijven wij, en onder voorbehoud van alle rechten en werven,

Hoogachtend,
Jan Witte

BUREAU [TAAV]

Begrijpelijke taal in het recht

Onderwerp: U moet uw huur nu onmiddellijk betalen

Geachte heer Bloemen,

Wij hebben u kortgeleden twee brieven gestuurd. Daarin vroegen wij u de huur voor de maand juni 2017 te betalen. U heeft de huur van € 800,- nog steeds niet betaald. Zoals ik in onze vorige brief al schreef, ga ik nu onze advocaat en onze deurwaarder vragen om ons te helpen de huur van u te krijgen.

U kunt nu kiezen

U betaalt de huur voor de maand juni 2017 voor 1 oktober 2017. Betaalt u de huur niet voor 1 oktober 2017? Dan neemt Martens advocaten contact met u op. Zij zullen er dan voor zorgen dat wij de huur van u krijgen. Boven op de huur betaalt u rente, een boete en alle kosten van de advocaat en de deurwaarder.

Heeft u vragen? Neemt u dan contact op met mij.

Hartelijke groet,
Jan Witte

BUREAU [TAAVL]

Begrijpelijke taal in het recht

Last onder dwangsom

Wij leggen de dienst een last onder dwangsom op van 1.000 euro per geconstateerde overtreding met een maximum van 120.000 euro. De toezichthouder concludeert na onderzoek dat de dienst stelselmatig in strijd met de wet handelt door medische gegevens van zieke werknemers te verstrekken aan hun werkgevers terwijl deze gegevens onder het medisch beroepsgeheim vallen.

BUREAU [TAAVL]

Begrijpelijke taal in het recht

Geef gegevens van zieke werknemers niet aan hun werkgever!

U mag gegevens van zieke werknemers niet aan hun werkgever geven. Dat staat in de wet. In het verleden heeft u dit wel gedaan. Doet u dat weer? Dan krijgt u per keer een boete van 1.000 euro. Wij zullen in totaal geen hogere boete geven dan 120.000 euro.

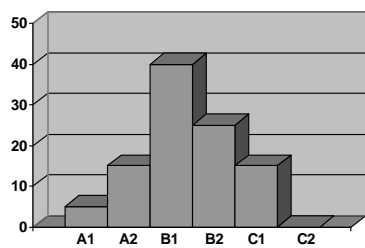
BUREAU [TAAVL]

Waarom begrijpelijke taal in het recht?

- Common European Framework
- Raad van Europa
- Taalniveaus personen
- Taalniveaus teksten
- A1, A2, B1, B2, C1, C2

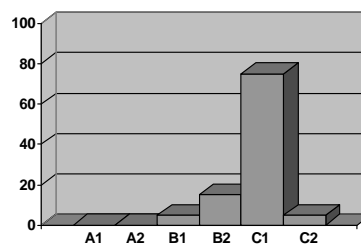
BUREAU [TAAVL]

Taalniveau bevolking

BUREAU [TAVL]

Taalniveau communicatie

BUREAU [TAVL]

Hoeveel?

60% van de Nederlanders en Vlamingen
begrijpt
80% van de communicatie
niet!

BUREAU [TAVL]

Waarom schrijven wij moeilijke juridische teksten?

BUREAU [TAVL]

Vragen?

www.bureautaal.nl
www.plainlanguageeurope.com
www.glanupegalain.com

wessel@bureautaal.nl

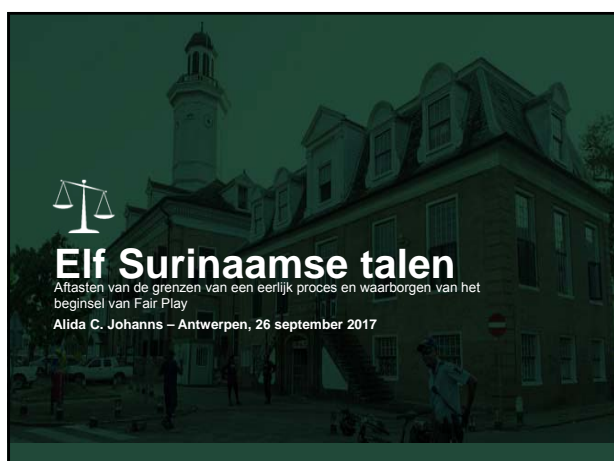
BUREAU [TAAU]

Internationaal Juristencongres der Lage Landen

„Recht en Taal“

26 september

Plenaire sessie: Taal en eerlijk proces

De rechtsbeginselen

Het legaliteitsbeginsel;
 Het rechtszekerheidsbeginsel;
 Het beginsel van kenbaarheid van regelgeving;
 Het vertrouwensbeginsel;
 Het equality of arms beginsel;
 Het beginsel van het recht op een eerlijk proces.

Indien het recht niet bekend wordt gemaakt in een taal die begrijpelijk is voor de burger zullen de beginselen niet door die burger getoetst kunnen worden.

De verdragsbepalingen en de nationale wet

- Het recht op een eerlijk proces
- Het recht op een proces waaraan de verdachte in een voor hem verstaanbare taal kan deelnemen.
- Dit recht is onder andere neergelegd in artikel 6 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens, het EVRM (1950).

De verdragsbepalingen en de nationale wet

- Artikel 14 lid 8 van het BUPO verdrag (1966)
- Artikel 8 van het Amerikaans verdrag voor de rechten van de mens (1969).
- Wetboek van Strafvordering van Suriname artikel 178 Sv en 291 Sv.
- Het beginsel van het recht op een eerlijk proces is neergelegd in de Grondwet van de Republiek Suriname (vanaf 1975).

Herkomst van het beginsel van een eerlijk proces

- Frederik Logghe – “Over de ‘eerlijke behandeling’ volgens artikel 6 van het EVRM” gepubliceerd in Jura Falconis jaargang 33 no 2.
- Beginsel was reeds opgenomen in de Magna Carta (12 juni 1215 Engeland).

Herkomst van het beginsel van een eerlijk proces

•Magna Charta : "berechting overeenkomstig de "law of the land" of "due process the ley".

•Magna Charta opgenomen op de Wereld Erfgoedlijst van de Unesco

Opgenomen in de Grondwet van de VSA en later in de verdragen

•De Grondwet van de Verenigde Staten – 1791

• En daarna ook opgenomen in In de Universele verklaring van de rechten van de mens, het EVRM, het BUPO verdrag en het Amerikaans verdrag voor de rechten van de mens, zoals hiervoor reeds genoemd.

Toegankelijkheid tot het recht door de taal

•Burgers van het land en vreemdelingen

•Immers, hoe minder mensen in de samenleving de taal van het recht verstaan, hoe minder kans dat de doelen die de rechtsbeginselen beogen werkelijk worden bereikt.

'Meesterlijk Recht' Hoofdstuk 3 (M.A. Loth en A. P. Gaakeer)

•In de rechtspraak bestaat reeds bij het hanteren van de zelfde taal als de taal die een partij spreekt de mogelijkheid dat het proces in onbegrijpelijke taal plaatsvindt, vanwege gebruik van technische begrippen met een specifieke betekenis;

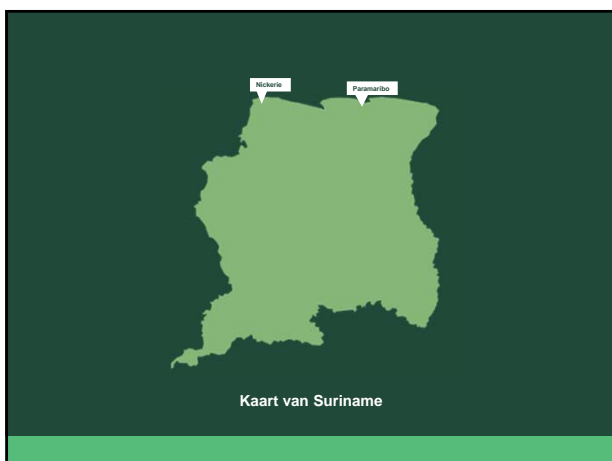
•Citaat: "het is om die reden dat de formulering van een ten laste gelegd feit in een dagvaarding welhaast onvermijdelijk in een voor de verdachte onbegrijpelijke taal is gesteld".

De talensituatie in Suriname

- 01 De Surinaamse talen**
Talen van de oorspronkelijke bewoners en de talen die in Suriname zijn ontstaan – in totaal 11 bezreken
- 02 Inwoners**
ca 580.000
- 03 Voertaal**
Nederlands
- 04 Wetgeving en Rechtspraak**
Nederlands

Boekwerk: "Talen van Suriname"

- Eddy Charry, Geert Koefoed, Pieter Muysken en Dick Coutinho.
- 1983
- Onderzoek naar de geschiedenis van enkele talen die in Suriname gesproken worden

De ontwikkeling van de talen en de historie van Suriname

- De oorspronkelijke bewoners, de indianen:
Arowaks, Wajana, Kalina en Trio
- De kolonistoren brachten hun eigen talen mee vanaf 1650
Engels, Nederlands
- In die periode vestigden zich ook Portugees joodse slavenhouders
Portugees

De slavernij en de periode van contractarbeid

- De slaven die werden aangevoerd uit Afrika brachten hun Afrikaanse talen mee;
- De slaven die vluchtten van de plantages vestigden zich in het binnenland waar zich ook talen ontwikkelden;
- Talen met invloeden uit het Engels, het Portugees, het Nederlands en Afrikaanse talen: de marron talen: *Saramaccans, Aucaans en Matuwari zijn de belangrijkste*

De slavernij en de periode van contractarbeid

- Taalgenese en convergentie: Het *Sranantongo* ontstond uit het Engels, het Nederlands, het Portugees en de Afrikaanse talen

De slavernij en de periode van contractarbeid

- Bij de afschaffing van de slavernij in 1863 werd de contractarbeid ingevoerd teneinde werkers te hebben voor de plantages waarbij arbeiders naar Suriname kwamen uit China, India en Indonesie (Java).
- Het *Sarnami* en het *Javaans* ontstonden door invloeden van de andere talen op het Hindi en de talen die de immigranten uit Indonesie spraken

De slavernij en de periode van contractarbeid

- Het Nederlands is door de jaren heen beïnvloedt door de andere talen en is thans het *Surinaams Nederlands* met een eigen woordenschat en een eigen klank.

De elf Surinaamse talen

- Arowaks, Wajana, Kalina, Trio, Saramaccaans, Aukaans, Matuwari, Sranantongo, Sarnami, Javaans en Surinaams Nederlands.

- Als contact taal fungeert het Sranantongo, de meeste sprekers van de andere Surinaamse talen spreken ook Sranantongo.

Het Sranantongo als contacttaal

Ook de hedendaagse immigranten, zoals Brazilianen, Guyanezen, Haitianen, Chinezen en Santo Dominicanen leren als eerst het Sranantongo en communiceren in het Sranantongo met de anderstalige groepen.

Het Surinaams recht

- Komt voor een belangrijk deel overeen met het Nederlands recht vanwege de koloniale band die bestond tussen beide landen

- Na de onafhankelijkheid in 1975: op enkele rechtsgebieden ontwikkelingen waardoor op die gebieden de wet niet meer gelijk is aan de wet van Nederland;

- Toch nog wel grote gelijkenis

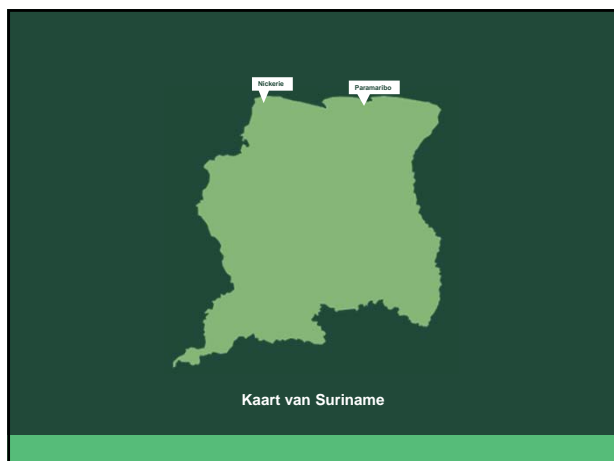
- De Nederlandse rechtspraak en literatuur worden ook als rechtsbron gebruikt

Rechtspraak in Suriname

- De rechtspraak vindt plaats op twee locaties: in Paramaribo en in Nieuw Nickerie, in het district Nickerie

- De burgers komen voor de rechtszaken daarom naar deze twee steden.

- De taal op de zitting is het Nederlands evenals de taal die bij strafzaken op de politie bureaus en het Parket worden gebruikt bij het verhoren van verdachten en getuigen

Vreemdelingen in het recht

•In het strafrecht zorgt de Staat voor een tolk en in het civiel recht moet de partij die een tolk nodig heeft zelf voor een tolk zorgdragen (en er dus ook voor betalen);

•In de rechtszaal en op de politie bureaus wordt bij verhoren in beginsel Nederlands gesproken, de processen verbaal worden in het Nederlands opgemaakt.

Zitting in het Sranantongo

•“meester mi mag tak’ Sranantongo” – mag ik Sranantongo spreken?

•Dat is de standaard vraag waarna de taal op de zitting verandert in het Sranantongo.

•Bij het vragen naar de personalia blijkt soms ook al dat de partij het Nederlands niet goed genoeg beheerst waarna ook de taal op de zitting verandert in het Sranantongo

Zitting in het Sranantongo

•Het aftasten van de grenzen van een eerlijk proces en het bewaken van de waarborg van het Fair Play beginsel door de rechter

•Hoever gaat de vrijheid van de rechter wanneer het betreft het houden van een zitting in een andere taal dan het Nederlands

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

KU LEUVEN

Als kwetsbaarheid wordt
vergroot door anderstalige
rechtspraak: minderjarigen
en procedurele
waarborgen.

Katalin Balogh
Heidi Salaets

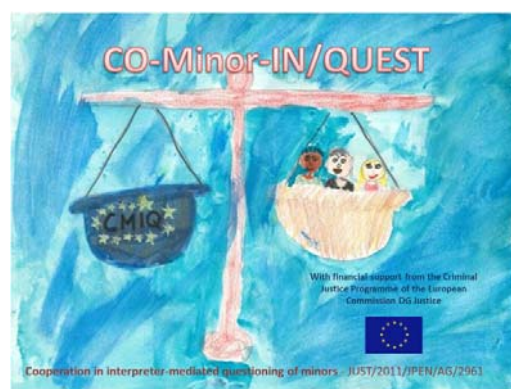

Overzicht

- Inleiding Co-Minor-IN/QUEST – resultaten (kort)
- Co-Minor-IN/QUEST II
Focusgroep beroepsgroepen
Interviews met kinderen
- Joint training en gedeelde verantwoordelijkheid

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Richtlijnen

Richtlijn 2010/64/EU: recht op vertaling en vertolking in strafprocedures

Richtlijn 2012/29/EU: tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten

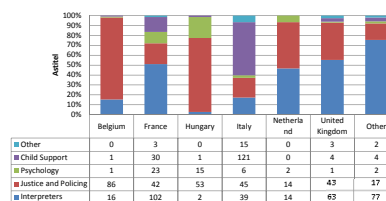
(later) Richtlijn (EU)2016/800: betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklagde zijn in een strafprocedure

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Beroepsgroepen per land (610 volledig ingevulde enquêtes, 1200 totaal) in B, F, Hu, I, NL, VK (andere)

- (1) juridische actoren en politie
- (2) tolken (gesproken, gebaren)
- (3) maatschappelijke werkers jeugdzorg
- (4) psychologen/psychiaters
- (5) andere

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

GEBREK AAN:

Tijd en vertrouwen

< opleiding – professionaliteit van tolken?

< opleiding van andere beroepsgroepen (AB) m.b.t. werken met een tolk

Kennis over

< rol en verwachtingen van de tolk

< rol en verwachtingen van AB

Kennis over het beroep van "de andere" betrokkenen bij GVM (getolkte verhoren minderjarigen)

< Ondervragingstechniek T.A.M.? Jeugdrecht ?

< Ontwikkelingspsychologie? Mentale en fysieke leeftijd?

Leerstoornissen? Intellectuele en fysieke beperkingen (o.a. doof, blind enz.) Kwetsbaarheid?

< Tolken? Tolktechnieken? Techniciteit? Inhoudelijke en mentale voorbereiding? Enz.

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Children and Justice: Overcoming Language Barriers
Cooperation in Interpreter-mediated questioning of minors

Katalin Balogh
Heidi Salavats (editors)

intersensia

academici, tolken (gesproken en gebarentolken), tolkdocenten, jeugdadvocaten, jeugdrechters, T.A.M.'ers, forensisch psychologen, psychiater, maatschappelijk werkers jeugdzorg, kinderrechtsspecialist, een internationale familiebemiddelaar en een expert in leerstoornissen en intellectuele beperkingen

https://www.arts.kuleuven.be/tolkwetenschap/projecten/co_minor_in_quest/children-and-justice

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

VOORSTELLING PROJECT

Het CO-MINOR-IN/QUEST project onderzoekt hoe men in een gezonde verhouding met elkaar kan omgaan met de gevolgen van een misdrijf. Het project is gericht op het verbeteren van de manier waarop de politie, de justitie en de gezondheidszorg met elkaar samenwerken. Het project is gericht op het verbeteren van de manier waarop de politie, de justitie en de gezondheidszorg met elkaar samenwerken.

PROJECTPARTNERS

- KU LEUVEN
- ISST
- ESAT
- KT Leuven (BE)
- ISST (FR)
- Universitè di Bologna (IT)
- Hebrew University (UK)
- Eastar Foundation (DE)
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (NL)

CO-MINOR-IN/QUEST

Cooperation in Interpersonal and Social Justice

Samenwerking tijdens politieke kinderverloren

Aanbevelingen voor toelken en andere betrokken beroepsgroepen bij kinderverloren

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal" KU LEUVEN

VOOR HET GESPREK

TOLKEN

Vraag een tolk aan bij de rechter of de advocaat.

- De tolk moet een goede kennis hebben van de twee talen.
- De tolk moet onpartijdig zijn.
- De tolk moet vertrouwelijk zijn.

ANDERE BEROEPSGROEPEN

Vraag een tolk aan bij de rechter of de advocaat.

- De tolk moet een goede kennis hebben van de twee talen.
- De tolk moet onpartijdig zijn.
- De tolk moet vertrouwelijk zijn.

TIDENS HET GESPREK

TOLKEN

Zorg dat u de tolk duidelijk kunt spreken en dat u de tolk duidelijk kunt horen.

- Gebruik eenvoudige zinnen.
- Gebruik handgebaren.
- Gebruik teken taal.

ANDERE BEROEPSGROEPEN

Zorg dat u de tolk duidelijk kunt spreken en dat u de tolk duidelijk kunt horen.

- Gebruik eenvoudige zinnen.
- Gebruik handgebaren.
- Gebruik teken taal.

NA HET GESPREK

TOLKEN

Vraag een tolk aan bij de rechter of de advocaat.

- De tolk moet een goede kennis hebben van de twee talen.
- De tolk moet onpartijdig zijn.
- De tolk moet vertrouwelijk zijn.

ANDERE BEROEPSGROEPEN

Vraag een tolk aan bij de rechter of de advocaat.

- De tolk moet een goede kennis hebben van de twee talen.
- De tolk moet onpartijdig zijn.
- De tolk moet vertrouwelijk zijn.

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal" KU LEUVEN

Overzicht

- Inleiding Co-Minor-IN/QUEST – resultaten (kort)
- Co-Minor-IN/QUEST II**

Focusgroep beroepsgroepen

Interviews met kinderen

- Joint training en gedeelde verantwoordelijkheid

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal" KU LEUVEN

FGD: groepssamenstelling

- 8 deelnemers (1 man, 7 vrouwen)
- 1 jeugdrechter (J)
- 1 politiemann (TAM)
- 1 psycholoog (voormalig jeugdadvocaat) (PS)
- 1 gedragsanalist (werkzaam bij de politie) (BA)
- 1 gesproken-taaltolk (I)
- 1 tolk gebarentaal (SLI)
- 2 maatschappelijk werkers (sociale dienst jeugdrechtbank / jeugdzorg) (CSW)

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal" KU LEUVEN

FGD: CONCLUSIES (ESSENTIE)

- BRIEFING betrokken partijen → transparantie rol tolk
- TIJD
- VERTROUWEN (kind!)
- TEAMWORK
- GEZAMENLIJKE OPLEIDING (JOINT TRAINING)

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

THE FACE OF WAR

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Unicef: driekwart minderjarige vluchtelingen wordt misbruikt en uitgebuit

Driekwart van de minderjarigen die vluchten over Libië en de Middellandse Zee wordt tijdens die vlucht misbruikt en uitgebuit. Dat blijkt uit het rapport 'Harrowing Journeys' van Unicef en de IOM, de VN-migratie organisatie.

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

OPZET

- Duidelijke uitleg voor kinderen over het opzet van het experiment en het recht om op elk ogenblik te stoppen – in herinnering brengen van "informed consent" ondertekend door henzelf en/of door ouders (jongste 5 j.!)
- Filmpje van 3' over pick-pocket (zonder geweld!)
- "Ondervrager" komt binnen en start in Ho/I – tolk vertaalt en gebruikt twee "modi": consecutief en simultaan – vooraf klaargemaakte vragen volgens stramien van de "free narratives" (zie Hans de Wiest): zoveel mogelijk van het kind laten komen
- Korte pauze
- SSI over de communicatie met een tolk

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

SGL: groepssamenstelling

- 12 deelnemers (6 M, 6 J)
- 11 horend, 1 Doof
- 5 kinderen (6-9 jaar): 3J + 2M
- 3 kinderen (10-13 jaar): 1J + 2M
- 3 kinderen (14-17 jaar): 2J + 1M
- 1 Doof kind (11 jaar): M

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

SGL: conclusie

Persoonlijke gevoelens

- Alle kinderen vonden het een positieve ervaring
- Voor alle deelnemers was het de eerste keer dat ze geconfronteerd werden met een tolk, m.u.v. VGT
- Toch weten alle kinderen goed wat het concept 'tolken' inhoudt (te maken met degelijke inleiding door onderzoekers)

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

SSI: conclusie

Wie heeft het meest aandachtig naar jou geluisterd?

Tolk	Ondervrager	Beide	Weet niet
1 (8%)	2 (16%)	7 (58%)	2 (16%)

Aan wie heb je alles verteld?

Tolk	Ondervrager	Beide	Weet niet
9 (75%)	0	3 (25%)	0

Stel dat je een geheim/tekening had, aan wie zou je dit geheim vertellen/de tekening geven?

	Tolk	Ondervrager	Beide	Weet niet
Geheim	8 (80%)	1 (10%)	/	1 (10%)
Tekening	2 (40%)	1 (20%)	/	2 (40%)

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Overzicht

- Inleiding Co-Minor-IN/QUEST – resultaten (kort)
- Co-Minor-IN/QUEST II Focusgroep beroepsgroepen Interviews met kinderen
- **Joint training en gedeelde verantwoordelijkheid**

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

Co-Minor-IN/QUEST

https://www.arts.kuleuven.be/english/rg_interpreting_studies/research-projects/co_minor_in_quest/index

Co-Minor-IN/QUEST II

https://www.arts.kuleuven.be/english/rg_interpreting_studies/research-projects/co-minor-in-quest-ii/index

Internationaal Juristencongres der Lage Landen "Recht en Taal"

OG TOLKWETENSCHAP KU LEUVEN

- <https://www.arts.kuleuven.be/tolkwetenschap/index>

KU LEUVEN

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

Regelgeving en zelfregulering in Europa over tolken en vertalen in burgerlijke gerechtelijke en buitengerechtelijke geschillen

Yolanda Vanden Bosch
Advocaat – balie Antwerpen, KU Leuven

VW 2017-gYdB 1/2

Inleiding

Wapengelijkheid & eerlijk proces burgerlijke procedures bemiddeling/mediatio

Internationaal
Verenigde Naties Raad van Europa
Europese Unie Haagse Conferenties

Nationaal

- **Rechtstaal & het Repelsteeltje syndroom** (M.E. Storme)
  - rechtsbegrippen en juridische domeinen
  - gerechtelijke procedures
  - ADR-paraplu – bemiddeling/mediation
  - advocaat - cliënt
- **Anderstaligen en de rechtstaal**
  - Effectieve participatie?
  - Wapengelijkheid – eerlijk proces?
  - Rechtstaal naar rechtstaal

VW 2017-gYdB 1/2

Wapengelijkheid & eerlijk proces

Verenigde Naties Raad van Europa Europese Unie

Strafprocedures

Minimum garanties (IVBPR, EVRM)

- Informatie in taal anderstalige
- Gratis tolk ter zitting
- Rechter – ultieme bewaker eerlijk proces (tolk, kwaliteit)
- Kwetsbare groepen, minderjarigen, slachtoffers
- **EU richtlijn 2010/64/EU**
  - Kwaliteit, register, vertrouwelijkheid
  - opleiding van rechters, aanklagers en justitieel personeel: kennis bijzondere kenmerken van communicatie met bijstand van een tolk - efficiënte en doeltreffende communicatie
  - † Omzetting EU-landen

VW 2017-gYdB 2/2

Burgerlijke procedures

Verenigde Naties

VN Handvest UVRM IVBPR & Fac. Protocol IVRK
VN Comité RvM
VN Spec. Rapporteur extreme armoede & MR
VN Richtl. Mensenhandel

Raad van Europa

- EVRM / EHRM
- Resoluties – Legal aid
- Richtlijnen kindvriendelijke justitie (KVJ)
- Eur. Kinderrechtenverdrag – legal aid

Europese Unie

- EU-Handvest
- EU-justitieportaal (VT)
- EU Richtlijn 2003/8 – legal aid
- E-Justitie strategie (databestand JVT, modellen, automatische vertaling)

VW 2017-gYdB 1/2

Wapengelijkheid & eerlijk proces burgerlijke procedures

Verenigde Naties Raad van Europa
Europese Unie

Algemeen

- Geen discriminatie cfr taal
- Gelijke rechtstoegang
- Effectieve rechtstoegang
- Wapengelijkheid
- Gelijkheidsprincipe
- Eerlijk proces

- In alle straf, burg. & adm.
  - VN Richtl. Mensenhandel, I/VRK
  - RvE – legal aid,
- Gekwalificeerde tolkbijstand (mensenhandel/VN)
- Kosten – soms gratis
  - tolk/vertaling burg. (VN Comité RvM, VN Spec.Rapp. Armoede&MR, VN Richtl.mensenhandel, KVJ, EU-legal aid)
  - vertaling burg., handels. & adm., soc., fisc. Zaken (RvE – legal aid)
- Kind (RvE-KVJ)
  - effectieve & adequate rechtstoegang (KVJ)
  - Taalniveau kind - informatie
  - Vorming deskundigen (politie, juristen, rechters, bemiddelaars, sociaal werkers en andere deskundigen)
  - Gesprek met advocaat voor proces (RvE-legal aid)

VW 2007-gYdB 1 8

Bemiddeling/mediation

Raad van Europa

Europese Unie

Recommendation (98)1 familie zaken

Recommendation (98)1 burg. zaken

CEPEJ (Commissie voor de doeltreffendheid van rechtspleging)

HCCH

- EU richtlijn 2003/8/EG (legal aid cross border civ/comm)
- European Code of Conduct for Mediators (2004)
- HvJ
- HCCH - Gids voor goede praktijken - Haagse Verdrag 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen
- The Wroclaw Declaration on Mediation of Bi-national Disputes over Parents' and Children's Issues (2007, German & Polish mediators)

VW 2007-gYdB 1 8

Wapengelijkheid in bemiddeling/mediation burgerlijk handelszaken

EU Raad van Europa
HCCH

- Gelijkheid van partijen
- Bemiddelaar
  - Onpartijdigheid
  - Bekwaamheid
- Wapengelijkheid partijen
- Vertrouwelijkheid
- Eerlijk proces
- Taalkeuze partijen: (HCCH)
  - eigen taal / moedertaal
  - derde taal eventueel
  - taal van de andere partij
- Bemiddelaar (HCCH)
  - Aanvang - taalkeuze
  - Herkenning taalprobleem
  - Taalvaardigheden - opleiding
- Bemiddelaar
  - Tweetalig /co-bemiddelaar ½ (tolk) (taalkennis/opleiding/screening?) (RvE, HCCH)
  - Bewaker – eerlijk proces
  - Same national origin as each party in the mediation reflect the different cultural backgrounds of the parents (Wroclaw)
- Tolk
  - Belang keuze (HCCH)
  - Voorbereiding / emoties / vertrouwelijkheid (HCCH)
  - Gekwalificeerde VT – kennis van het recht (CEPEJ)
- Kosten
  - Kosteloos VT (HCCH, EU legal aid)
  - Vooraf kennis kosten (Wroclaw)

VW 2007-gYdB 1 8

Conclusies

Aanbevelingen

Conclusies

- Internationale regelgeving
- Praktijk EU-landen: diversiteit
- Wapengelijkheid voor effectieve participatie
- Taal bij bemiddeling
- Uiteindelijke bewaker van het eerlijk proces / waakhond
- Kosten / soms legal aid

Aanbevelingen

- Inzicht jur. actoren/bemiddelaar:
  - inschakeling gekwalificeerde JVT, kennis communicatie met tolkbijstand
  - Gekwalificeerde juridische vertolking/vertaling.
  - Specifieke opleiding (TJJ-B) /screening, deontologie, register, beschikbaar
  - Multidisciplinaire opleiding
- Opgelet - dubbele rol tweetalige bemiddelaar!

VW 2007-gYdB 1 8

Yolanda Vanden Bosch
 Advocatenkantoor Van der Mussele – Vanden Bosch,
 Antwerpen KU Leuven
Law.vdm.vdb@online.be

[EU-project Understanding Justice – an enquiry into interpreting in civil justice and mediation \(ed. B.Townsley\) 2016](#)

VW 2017-97dB

Internationaal Juristencongres der Lage Landen „Recht en Taal“

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

HET VERTALEN VAN JURIDISCHE TEKSTEN VANUIT HET TURKS IN HET NEDERLANDS

Maarten Korpershoek
 Stichting-Instituut van Gerechtstolken en -Vertalers
 (SIGV)

Betogers in Washington bij bezoek Erdoğan

Ingrijpen lijfwachten Erdoğan

Aanhoudingsbevel Justitie VS

De spraakverwarring

Erdoğan:
 “Trump heeft mij gebeld en zei:
 ‘üzgünüm’.

üzgün-üm (*verdrietig – ik ben*)
 = ik vind het vervelend, het spijt me

The Guardian - Turkish president:
 Trump **apologized** for indictment of
 security staff in brawl

TURKS-NEDERLANDS = NIEMANDSLAND

Oorzaken:

- solide **vertaalwetenschappelijke** basis ontbreekt
- solide **rechtsvergelijkende** basis ontbreekt

1. Taalfamilie
2. Stilistiek
3. Verschillen in rechtssysteem

Taalfamilie 1/2

NEDERLANDS	TURKS
Indo-Europees	Altaïsch
- analytische structuur	- suffigering
- zinsvolgorde Subject-Verb-Object (SVO)	- zinsvolgorde Subject-Object-Verb (SOV)
- bepaling volgt op bepaalde	- bepaling gaat aan bepaalde vooraf

Taalfamilie 2/2

- voorbeeld suffigering
evdeyim (*ev-de-yim*)
ik ben thuis (*huis-in-ik ben*)
- voorbeeld zinsvolgorde Subject-Object-Verb
Hasan ekmeği aldı (*Hasan - het brood - kocht*)
Hasan kocht het brood
- voorbeeld regel 'bepaling gaat aan bepaalde vooraf'
gördüğüm ev (dat ik gezien heb – het huis)
het huis dat ik gezien heb

Stilistiek 1/2

- Turks heeft typische structuur (suffigering, zinsvolgorde, 'bepaling gaat vooraf aan bepaalde').
- Deze structuur in combinatie met bepaalde andere grammaticale kenmerken (naamvallen, 'converba') maakt grammaticaal correcte extreme lange zinnen mogelijk.
- Magistraten maken hiervan op grote schaal gebruik:

Gevolg: hoofddeel **tenlasteleggingen, vonnissen, arresten** (soms honderden pagina's) bestaat uit **één zin**.

Stilistiek 2/2

Aantal zinnen SIGV-examens Turks-Nederlands afgelopen jaren

	Brontekst Turks	Modelvertaling Nederlands
Tenlastelegging	1	12
Vonnis Meervoudige Kamer	2	7
Arrest Hof van Beroep	3	7
Arrest Hof van Cassatie	3	6

Verschillen in rechtssysteem 1/4

öldürme (doden)		
artikel 81 TCK	kasten öldürme (opzettelijk doden)	'doodslag'
artikel 82 TCK (gekwalficeerde vormen)	kasten öldürme, tasarlayarak (plannend opzettelijk doden)	'moord'
Artikel 85 TCK	taksirle öldürme (doden met schuld)	'dood door schuld'
Probleem 1: Wat betekent kasten öldürme ?		
Probleem 2: Wat betekent öldürme ?		

Verschillen in rechtssysteem 2/4: Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagneming en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven

Art. 7, lid 2: Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to enable it to comply, under the conditions provided for in this chapter, with requests:

a. for confiscation of specific items of property representing proceeds or instrumentalities, as well as for confiscation of proceeds consisting in a requirement to pay a sum of money corresponding to the value of proceeds;

b. for investigative assistance and provisional measures with a view to either form of confiscation referred to under a above.

Art. 7, lid 2: Elke Partij neemt de maatregelen van wetgevende aard en andere maatregelen die noodzakelijk zijn om haar in staat te stellen, onder de in dit hoofdstuk vervatte voorwaarden, te voldoen aan verzoeken:

a. om confiscatie van bepaalde voorwerpen die hulpmiddelen of opbrengsten zijn, alsmede om confiscatie van opbrengsten, bestaande in de verplichting een geldbedrag te betalen dat overeenkomt met de waarde van de opbrengsten;

b. om bijstand ten behoeve van onderzoeken en voorlopige maatregelen met het oog op één van de vormen van confiscatie genoemd onder letter a hierboven.

Art. 7, lid 2: Taraflar, bu bölümdeki koşullar altında;

a. suç gelir veya araçların oluşturan belli malların zorunlu alınması, suç gelirinin değerine karşılık gelen bir para tutarının ödenmesi suretiyle zorunlu;

b. Yukarıda (a) bendinde zikredilen her bir zorunlu şekilde ilişkin araştırma yardımı ve geçici önlemler ile ilgili talepleri karşılamak için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır.

Verschillen in rechtssysteem 3/4: Waardeconfiscatie of niet?

Turkije:

- Accepteert geen echte waardeconfiscatie.

Nederland:

- Deze passage heeft *juist* betrekking op waardeconfiscatie (directe link tussen misdrijf en voorwerp niet noodzakelijk).
- Nederland heeft door middel van 'ontneming' dan ook de waardeconfiscatie ingevoerd.
- Ieder land dat partij is bij het Verdrag, is ingevolge artikel 7 gehouden om ook verzoeken aangaande waardeconfiscatie in behandeling nemen.

Verschillen in rechtssysteem 4/4:
Wat betekent nu “a sum of money corresponding to the value of proceeds”? Is een link nu noodzakelijk of niet?

Niet-gezaghebbend *Explanatory Report* bij Verdrag lijkt eenduidig antwoord te bevatten:

-According to this paragraph, Parties must, for purposes of international co-operation in the confiscation of proceeds, be able to apply **both** the system of **property confiscation** and the system of **value confiscation**. This is made clear by Article 7, paragraph 2.a. It may imply that Parties which have only a system of property confiscation in domestic cases have to introduce legislation providing for a system of value confiscation of proceeds, including the taking of provisional measures on any realisable property, in order to be able to comply with requests to that effect from value confiscation countries. On the other hand, Parties which have only a system of value confiscation of proceeds in domestic cases must introduce legislation providing for a system of property confiscation of proceeds in order to be able to comply with requests to that effect from property confiscation countries.

TURKS-NEDERLANDS = NIEMANDSLAND

Oorzaken:

- solide **vertaalwetenschappelijke** basis ontbreekt
- solide **rechtsvergelijkende** basis ontbreekt

1. Taalfamilie
2. Stilistiek
3. Verschillen in rechtssysteem

GEVOLGEN NIEMANDSLAND

1. Elke vertaling Turks-Nederlands is noodzakelijkerwijs *ad hoc*.
2. Een goede vertaling Turks-Nederlands is een **functionele** vertaling.
3. Elke vertaling ziet er anders uit en gebruikt eigen terminologie.

OPLOSSINGEN

- voor problemen taalfamilie en stilistiek: creëren **vertaalwetenschappelijke** basis door in kaart brengen standaard ‘vertaaltransformaties’
- voor problemen verschillen in rechtssysteem: creëren solide **rechtsvergelijkende, terminologische** basis door gezaghebbende vertalingen wetboeken en verder onderzoek
- opleidingen in de vorm van master

Internationaal Juristencongres
der Lage Landen
„Recht en Taal“

Rechterlijke vrijheid in een talen labyrint

Hans Lim A Po

“People are
the product of
their
learning”

• **Uitgangspunten**

- Wettelijke waarborgen voor een eerlijk proces
- De maatschappelijke context is een talen labyrint
- Taalkundige minderheden hebben rechten
- Taalgebruik en sfeer van het rechtsgeding zijn fluïde

10/4/2017

“People are
the product of
their
learning”

207

• **Knelpunten**

- Interculturele vaardigheden
- Externe en interne realiteiten van het rechtsgeding
- Scala van accommodaties bij vertolking voor taalkundige minderheden
- Ad hoc uitzonderingen op formele eentaligheid in combinatie met gebrekkige verslaggeving
- Herschikking van gezag, macht en controle binnen de institutionele setting van het rechtsgeding met het oog op gelijke behandeling van minderheden? (Karijn Maryns 2006)

10/4/2017

“People are
the product of
their
learning”

208